

VO onderwijs aan AZC leerlingen

School is hun houvast

Heleen Shwan is 14. Zij vluchtte 4,5 maand geleden vanuit Irak naar Nederland. Shams Safi is 17. Hij woont nu bijna 2 jaar in Nederlandse AZC's in plaats van in zijn moederland Afghanistan. Beide jongeren kunnen zich goed verstaanbaar maken in het Nederlands en willen niets liever dan hier een leven opbouwen. Ook al bestaat dat nu nog uit heen en weer pendelen tussen school en het opvangkamp. Ze zitten op de Schakel aan Zee in Den Helder en school is alles voor ze. Om deze kinderen draait het wanneer we het hebben over onderwijs aan AZC-leerlingen.

Veel wil hij er niet over kwijt, maar Shams heeft een hoop verloren in Afghanistan. Teruggaan is voor hem geen optie. Maar voor de politiek is het dat nog wel; hij heeft nog steeds geen status. In de bijna 2 jaar dat hij nu in Nederland is, heeft hij al meerdere AZC's gezien. Op dit moment woont hij met zijn moeder en zus in de gezinslocatie op Maaskamp. Het eerste jaar dat hij hier was, kreeg hij geen onderwijs. Hij is blij dat hij dat nu wel krijgt. 'Ik spreek goed Nederlands, gelukkig. Ik kan boodschappen doen en met de dokter praten.'

Ik houd van Nederlands praten

Heleen gaat nu 3 maanden naar school. Voor haar is school ook een plek waar ze de ruimte krijgt die ze in AZC

de Maaskamp niet krijgt. 'Ik zit op 1 kamer met mijn ouders, 2 broers en mijn zus. We leven en slapen in die kamer. Het is druk.' Op school leert ze vooral Nederlands: 'Het is moeilijk maar ik houd van Nederlands praten. Het is ook handig', lacht ze. 'Als ik niet wil dat mijn moeder hoort wat ik zeg, praat ik Nederlands.' Naast Nederlands krijgen Heleen en Shams ook rekenen, burgerschap, sport, tekenen, dans en koken. Heleen: 'Ik houd van Nederland en de vrijheid hier. In mijn eigen land kon ik niet leren. We waren altijd bang.' Het is opvallend hoe goed het Nederlands van Shams en Heleen is. Thuis spreken ze niet veel Nederlands en de enkele Nederlandse mensen die ze hebben leren kennen, spreken ze niet vaak. Maar alle lessen zijn in het Neder-

lands en ze werken hard. Shams wil het liefst dat mensen alleen Nederlands tegen hem praten. 'Maar sommige andere kinderen spreken minder goed Nederlands, dus dan wordt er ook Engels gepraat.' Ook Heleen wil zoveel mogelijk Nederlands praten. 'Ik wil graag Nederlandse vriendinnen. Ze zijn zo mooi! En ze kunnen me verbeteren als ik iets niet zo goed zeg.'

Naar het ROC

Later wil Heleen kapitein worden. 'Over de wereld varen en zwemmen in de zee!' Shams wil computerspecialist worden en wil daarvoor naar het ROC in Den Helder. Teamleider van de Schakel, Jaap van Beekum weet zeker dat hij dat kan. 'Shams is slim en spreekt al goed Nederlands. Hij zou het goed doen op het ROC, maar de afspraken zijn nog niet zo

Anneke Bouma

partijen die zich hiermee bezig houden. Ook voor het Samenwerkingsverband Kop van Noord Holland is het een belangrijk onderwerp van gesprek. VO-directeur Anneke Bouma vertelt: 'Wij proberen scholen die hiermee te maken hebben zoveel mogelijk te ondersteunen. Heel concreet doen we dat met de inzet van 2 NT2 specialisten, Willy Proper en Marlies de Zeeuw. Zij adviseren leerkrachten bij het lesgeven aan nieuwkomers, het bepalen van het niveau of bij het begeleiden van de doorstroming.'

Ondersteuningspunt

Met de Schakel aan Zee, de school van Heleen en Shams, spreekt het samenwerkingsverband op het moment over het opzetten van een ondersteuningspunt. Bouma: 'Dat zou betekenen dat één van onze NT2 specialisten op de Schakel aan Zee aanwezig is om ondersteuning te bieden aan leerkrachten, leerlingen én ouders. Maar de gesprekken zijn nog pril. Er is sinds kort een zorgteam op de Schakel en we zijn aan het kijken of een ondersteuningspunt meerwaarde kan bieden.'

Volgens Bouma is het probleem waar Shams mee zit, de lastige doorstroom naar het ROC, een bekend probleem. 'Als samenwerkingsverband hebben wij hierover ook om tafel gezeten. Helaas zijn de ROC's aan wettelijke regels gebonden. Het is geen onwil.' Toch denkt ze dat er ruimte is. 'ROC Groningen heeft een 2-jarige entreeopleiding voor nieuwkomers. Als het daar kan, kan het hier misschien ook.'

'Er is sinds kort een zorgteam op de Schakel en we zijn aan het kijken of een ondersteuningspunt meerwaarde kan bieden'

ver gevorderd dat hij daar nu heen kan.' Intussen is directrice Ria Peters aangeschoven. Blij haakt zij aan dat ze net terug is van een bespreking over de doorstroom naar het ROC en dat het er gunstig uitziet. Shams durft er niet enthousiast over te zijn, hij lijkt nergens op te rekenen. 'Ik ben al blij dat ik hier ben. Het is hier veilig, net zoals in Afghanistan. Ik kan echt niet terug.' Van Beekum, die door ervaring wijs is geworden wijst hem er op dat er mensen teruggestuurd zijn naar Afghanistan. 'Ja', zegt Sham zacht, terwijl hij naar zijn schoenen kijkt.

Ondersteuning

Omdat het onderwijs aan Shams, Heleen en alle andere AZC-leerlingen in de regio zo belangrijk is, zijn er, naast uiteraard de school, veel

Gemeente Den Helder

Pieter Kos: 'In korte tijd veel bereikt'

De gemeente Den Helder deelt de zorgen over de doorstroom naar het ROC. Wethouder Pieter Kos beseft dat juist deze stap een belangrijker is. 'Doel van de Schakel aan Zee is natuurlijk kinderen door te laten stromen naar het reguliere onderwijs. Een deel van de kinderen zal doorstromen naar klassen binnen Scholen aan Zee, maar een heel groot deel zou goed uit de verf komen op het ROC.' Om dit soort, en andere zaken binnen de regio soepeler te laten verlopen, heeft de gemeente Den Helder een Integraal Team samengesteld met vertegenwoordigers uit alle domeinen: onderwijs, handhaving, sport etc. 'Van de 2.400 asielzoekers in onze veiligheidsregio, vangen we er in Den Helder 1.400 op. 240 daarvan zijn leerlingen als Heleen en Shams. Voor hen is het belangrijk dat de instellingen waar ze mee te maken krijgen niet alleen binnen hun eigen kaders denken. Met het Team proberen we de muurtjes binnen de regio weg te halen en samen oplossingen te zoeken.'

Kos heeft groot respect voor de manier waarop Schakel aan Zee van de grond is gekomen. 'In korte tijd is er veel bereikt en ik zie dat iedereen op de Schakel aan Zee zich met passie voor de kinderen inzet. Als gemeente hebben we de school ondersteund met een voorfinanciering, maar daarnaast is het denk ik vooral belangrijk

goed contact te houden en partijen bij elkaar te brengen waar dat nodig is. Sinds de decentralisatie hebben wij als gemeente een duidelijker zicht op de sociale kaart in Den Helder. We weten wie wat doet en kunnen waar nodig de juiste partijen aan elkaar koppelen. Zo hebben we tijdens de afgelopen kerstvakantie samen voor een activiteitenrooster gezorgd. Ook is er met een gezamenlijke actie gezorgd voor voldoende gymkleden voor de AZC-leerlingen zodat ze kunnen sporten. Het is mooi om die inzet te zien. Mensen en instanties laten hun vaste rollen los, dat is belangrijk. Want met het vasthouden aan een rol, geeft je vooral aan wat je niet doet.'

Doorgaande lijn 18+

Wat voor Kos nog een heet hangijzer is, is de doorgaande leerlijn 18+. 'Vanaf dan stopt alles voor deze kinderen. Ze hebben geen leerplicht meer en worden niet meer ondersteund bij hun onderwijs. Terwijl ze vaak juist net begonnen zijn. Eind mei is er een conferentie met het hele veld, hier in Den Helder. Dan wil ik dat een belangrijk besprekingspunt maken.' Voor Shams zou de uitkomst van deze conferentie wel eens doorslaggevend kunnen zijn. Hij is nu 17 en heeft een sprankje hoop om naar het ROC te gaan. Maar wil daar graag langer blijven dan tot zijn 18de verjaardag.

Wethouder Pieter Kos

VO onderwijs aan AZC leerlingen

School is hun houvast (vervolg)

Scholen aan Zee

Ria Peters: 'Binnen zes weken vol vertrouwen voor de klas'

Ria Peters

Niet alleen Shams en Heleen hebben een goede plek nodig om naar school te gaan: met hen nóg 240 kinderen die in één van de AZC's in Den Helder zijn ondergebracht. Voor Scholen aan Zee was het eind 2015 een hele uitdaging om het onderwijs voor de onverwacht grote stroom nieuwe leerlingen te faciliteren.

Directeur Ria Peters vertelt dat vooral de onvoorspelbaarheid van het aantal leerlingen een belangrijke factor is bij het faciliteren van de school. 'In eerste instantie zouden er 140 leerlingen komen. Om voor hen in korte tijd genoeg lokalen en lesfaciliteiten te realiseren was al een hele opgave. Toen bleken het er geen 140 maar 240 te worden. We zijn begonnen met avondlessen op de bestaande locaties van Scholen aan Zee. Binnen 6 weken is er vervolgens een eigen pand voor Schakel aan Zee opgezet. Inclusief computers, beamers, wifi, borden: de basisvoorzieningen. Met grote dank,' vertelt Peters, 'aan het bedrijfsbureau van Scholen aan Zee dat de logistiek regelde. Bovendien kwam de gemeente altijd snel

'Sommige van deze leerlingen waren nog nooit naar school geweest'

over de brug met benodigde vergunningen, waardoor geen vertraging ontstond.'

Scholing leerkrachten

Met alleen een pand is er echter nog geen onderwijs. 'Personeel was een ander punt. Waar haal je zo snel leerkrachten vandaan. Gelukkig waren er veel leerkrachten binnen Scholen aan Zee die iets wilden doen. Maar om goed les te geven aan deze, toch getraumatiseerde leerlingen, heb je meer nodig dan goede bedoelingen. Sommige van deze leerlingen waren nog nooit naar school geweest. En degene die dat wel waren, waren niet bekend met de Nederlandse manier van lesgeven. Leren leren, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid in de klas is voor hen niet gewoon. Hoe ga je die kinderen, met wie je geen taal gemeen hebt, Nederlands leren? Of andere vakken?' Naast veel vallen en opstaan in de praktijk, wordt daarom veel aandacht gestoken in scholing van de leerkrachten. In het nieuwe schooljaar krijgen zij workshops, studiedagen en ondersteuning door NT2 specialisten zodat ze het de vaardigheden krijgen om vol vertrouwen voor deze klassen te staan.

Tets waardevols meegeven

Met hulp van het bedrijfsbureau en ondersteuning van onder meer de NT2 specialisten van het samenwerkingsverband, loopt de opbouw goed. 'De onvoorspelbaarheid blijft,' weet Ria, 'want je weet nooit wanneer kinderen overgeplaatst worden en dus weer weggaan. Ook komen er steeds weer nieuwe leerlingen bij. Maar we zijn wel over de opstartfase heen waarbij je vooral in de waan van de dag leeft. We kunnen het schoolplan gaan vormgeven en echt werken aan onderwijs dat de leerlingen perspectief biedt. Hoe kort of lang ze ook blijven; we willen iedere leerling iets waardevols meegeven.'

De NT2 specialist

Willy Proper: 'Er zijn zoveel arrangementen als er kinderen zijn

'In mijn eigen land kon ik niet leren. We waren altijd bang,' dat vertelt Heleen Shwan. Dat ze met haar hele familie op 1 kamer leeft en weinig anders heeft dan haar leven in het opvangkamp en haar leven op school, vindt ze niet erg. 'Ik houd van Nederland, ik kan hier leren en hoef niet bang te zijn.' Als NT2 specialist geeft Willy Proper al 20 jaar les aan dit soort kinderen. 'Het belangrijkste in het begin, is ze te laten ervaren dat ze veilig zijn en welkom, pas dan is een kind in de gelegenheid te leren.'

Als NT2 specialist ondersteunt Proper leerkrachten in de regio bij het geven van NT2 onderwijs. Dat kan aan AZC-leerlingen zijn, maar ook aan kinderen van arbeidsmigranten of aan kinderen die om andere redenen in Nederland zijn komen wonen. 'Ieder kind heeft natuurlijk zijn of haar eigen persoonlijke omstandigheden, geschiedenis, leeftijd en niveau. Ons Individueel Arrangement Anderstaligen (AAI), is precies wat de naam suggereert; per kind op maat gemaakt. Er zijn net zoveel arrangementen als er kinderen zijn. Doel is om ze allemaal een basis Nederlands mee te geven en zoveel mogelijk op hun eigen niveau in het reguliere onderwijs te laten instromen.'

Ondersteuning

De ondersteuning van Proper kan diverse vormen hebben. Ze geeft onder meer workshops of individuele coaching op het gebied van: lesstof en methodes; schakelmogelijkheden; toetsmogelijkheden en referentieniveaus; sociaal-emotionele problematiek. Ook wordt Proper regelmatig gevraagd leerlingen te observeren, advies

Willy Proper, NT2 specialist

te geven over een vervolgopleiding of om beginnende docenten de kans te geven andere lessen bij te wonen.

Samenwerken

Volgens Proper is regionale samenwerking doorslaggevend voor het succesvol NT2 onderwijs in de regio. 'Het is een hectische periode door de komst van grote aantallen vluchtelingen. Daarvoor moeten in korte tijd nieuwe onderwijsfaciliteiten worden opgezet én voldoende ervaren personeel worden gevonden. Door samen te werken in de regio, kun je elkaar helpen zodat het wiel niet steeds opnieuw uitgevonden hoeft te worden. Het samenwerkingsverband is hierbij een belangrijke schakel. Ik ben dan ook het zelf lesgeven aan het afbouwen om me meer te kunnen richten op mijn coachende en adviserende rol.'

Verrijkend

Als tip aan NT2 leerkrachten geeft Proper in ieder geval mee: wees duidelijk over de regels. 'Uit meelevenheid vergeten sommige leerkrachten nog wel eens om daar "streng" over te zijn. Maar kinderen hebben behoefte aan duidelijkheid over de regels van het Nederlandse onderwijs.' Daarnaast adviseert Proper altijd Nederlands als voertaal in de klas te gebruiken. En tot slot: geniet van het werken met deze leerlingen. 'Het is ontzettend leuk en verrijkend om met ze te werken. Het is geweldig als je ziet dat een kind na een moeilijke start en hard werken terecht kan komen op een voor hem of haar passende plek. Of dat nu vmbo, roc, havo of vwo is. De taal niet spreken zegt niets over de intelligentie of de motivatie van een kind!'

'Het is ontzettend leuk en verrijkend om met ze te werken'

De leerkracht

José Groot: 'Constant alert zijn op wat wel en niet aanslaat'

Hoeveel partijen en mensen zich ook bezighouden met de organisatie van het onderwijs aan AZC-leerlingen en nieuwkomers, er is er maar 1 die het tot uitvoering moet brengen: de leerkracht. José Groot vertelt dat het ondanks haar uitgebreide ervaring een uitdaging blijft om les te geven aan deze gevarieerde, steeds veranderende groep leerlingen.

Sinds oktober geeft José les op de Schakel aan Zee. 'Toen we half oktober in de avonden begonnen met lesgeven aan deze leerlingen, moest er nog veel gebeuren. We hadden geen eigen lokalen, te weinig docenten en de schoolborden, materialen, beamers etc. moesten nog geregeld worden. Ook in de les moesten we aanvankelijk veel zelf bedenken.'

Ervaring en motivatie

Gelukkig had Groot wel de nodige ervaring. Onder meer met het lesgeven aan leerlingen die in het kader van gezinshereniging rechtstreeks uit het buitenland bij Scholen aan Zee op de basisschool kwamen. In het schooljaar 2014-2015 werkte Groot bovendien in de bovenbouwgroep van Villa Kakelbont. 'Ik weet hoe je een tweede taal verwerft en ben goed op de hoogte van de leerlijnen van het basisonderwijs, zodat je makkelijk een kleine stap voor- of achteruit kunt doen.'

Ook aan motivatie ontbrak het Groot niet: 'Het leuke van deze vorm van onderwijs is dat je ontzettend veel van de leerlingen terugkrijgt. De school is één van de weinige vaste bakens in hun leven in Nederland en als docent ben je dus belangrijk in hun leven. Natuurlijk spreek je leerlingen van deze leeftijd anders aan dan basisschoolleerlingen. Maar ook bij deze leerlingen vraag je je constant af wat de onderwijsbehoefte is en hoe je daar het beste op aan kunt sluiten. Het werken met deze

leerlingen vraagt een constant alert zijn op wat wel en niet aanslaat.'

Meer houvast

Inmiddels is de Schakel aan Zee al een paar maanden 'in bedrijf' en krijgen de leerkrachten steeds meer houvast. 'Er ligt nog veel werk', weet Groot. 'Onderwijsinhoudelijk, de zorgstructuur, het schakelen met het reguliere voortgezet onderwijs etc. Maar we zijn goed op weg.'

Na de meivakantie krijgen we er twee lokalen en een aantal collega's bij zodat we alle leerlingen op de eigen locatie les kunnen geven. Of we goed voorbereid zijn op alles wat nog komen gaat? De tijd zal het leren en het aanpassen aan veranderende omstandigheden zijn we al gewend.'

De voortgang

Ria Peters: 'Wij willen ieder kind maatwerk bieden'

Gefaseerd loslaten
Shams Safi spreekt goed Nederlands, doet het uitstekend op de Schakel naar Zee en wil graag naar het roc om verder te leren in de ICT. Maar die overgang, van de schakelklas naar het reguliere onderwijs, blijkt in de praktijk nog niet vanzelf te gaan.

Zoals bij veel problemen, speelt geld ook hier een grote rol. Want wie betaalt de opleiding van Shams? Bovendien: wanneer Shams weer naar een andere locatie wordt overgeplaatst, telt zijn voortijdige uitschrijving bij het roc als een drop-out. Dat risico willen veel roc's liever niet nemen. 'Gelukkig, vertelt Schakel aan Zee-directeur Ria Peters, worden hier stappen in genomen. De samenwerking tussen de school en het roc is goed en ook de geldstroom biedt mogelijkheden. Zo krijgt het roc sinds kort 1x per kwartaal geld voor de leerlingen in plaats van 1x per jaar. Hierdoor zijn leerlingen die korter blijven een kleiner risico.'

Spannende overstap

Maar zelfs wanneer alles goed geregeld is, blijft de doorstroom een belangrijk aandachtspunt, weet Peters. 'De kinderen zijn bij ons in een redelijk beschermde omgeving.

Het onderwijs is helemaal afgestemd op hun situatie en ze zijn omringd door kinderen die hetzelfde meemaken als zij. De overstap naar het reguliere onderwijs kan groot en spannend zijn.' Peters is daarom in gesprek met diverse reguliere scholen om de doorstroom gefaseerd aan te pakken. Dat betekent dat een leerling eerst 1 vak op een reguliere school gaat volgen en dat langzaam uitbreidt naar 2 of meer. De leerling blijft naar de schakelklas komen, na verloop van tijd misschien alleen om het huiswerk te maken. Al die tijd tellen de cijfers van de leerling nog niet mee op de reguliere school. 'Dat is belangrijk,' vertelt Peters, 'omdat scholen bang zijn afgerekend te worden op hun prestaties wanneer ze AZC-leerlingen opnemen.'

Maatwerk

Ook voor de leerling is het belangrijk goed begeleid te worden in de overstap naar regulier onderwijs. 'Daar valt of staat het succes mee. Een kind kan er qua niveau misschien wel klaar voor zijn, maar sociaal-emotioneel nog niet. We willen ieder kind daarbij maatwerk bieden en het pas loslaten wanneer het daar klaar voor is.'

